

WĘDROWIEC ŚWIĘTOKRZYSKI

• MIESIĘCZNIK ŚWIĘTOKRZYSKIEGO URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO W KIELCACH •

Temat miesiąca

Nasze muzealne skarby

Wojewódzkie obchody

Rocznica Konstytucji 3 Maja

Nagroda wojewody

„Laur Świętokrzyski”

W numerze

Przegląd wydarzeń	3
Nasze muzealne skarby	4
„Laur Świętokrzyski”	6
Święto Konstytucji	7
Korowód Niepodległości	8
W naszym urzędzie	8
Świętokrzyskie Dni Profilaktyki	9
Zatrzymane w kadrze	9
Ludzie naszego regionu	10
Poznaj świętokrzyskie zakątki	10
Rubryki sprzed lat	11
Przepisy kulinarne	12

Fotofelieton

„Ostatnia paróweczka hrabiego Barry Kenta”
(„Miś”, reż. Stanisław Bareja)

Konkurs dla czytelników

Rozwiązanie konkursu z poprzedniego numeru:

To herb Sulima.

„Herbu tego tarcza
wszerz na dwie czę-
ści przedzielona, na
wierzchniej dzielni-
cy pół orła czarnego
w żółtym polu, ze skrzy-
dłami rozciągniętymi,
z pyskiem w lewą tarczy
obróconym; w spod-
niej zaś trzy kamienie
w czerwonym polu, na
hełmie z korony pół orła
czarnego takiego jak

na tarczy” – taki opis Sulimy znajdujemy w XIX-wiecznym „Herbarzu polskim” Kaspra Niesieckiego. Są tu więc charakterystyczne elementy: w górnym polu – połowa czarnego orła, oraz w polu dolnym – heraldyczne figury zwane kamieniami lub diamentami (prezentowane jako kwadratowe lub prostokątne diamenty w złotej oprawie). Najstarsze zachowane przedstawienia herbu, znajdujące się na woskowych pieczęciach, pochodzą z połowy XIV wieku.

Znaną historyczną postacią pieczętującą się herbem Sulima był Zawisza Czarny. „O żadnym z rycerzy Jagiellowych czasów Długosz nie wyraża się z takim entuzjazmem. Istotnie też żaden z nich nie był sławniejszy poza granicami Polski. Żaden z nich nie cieszył się większym zaufaniem osobistym króla, używany raz po raz do najdelikatniejszych misji dyplomatycznych, aczkolwiek nie piastował wysokich godności. Łaska, jaką go darzyli również władcy zagraniczni nigdy nie odwiodła go od wiernej służby dla własnej ojczyzny” – pisał Oskar Halecki o słynnym polskim rycerzu.

Podawany za wzór rycerskich cnót Zawisza Czarny herb Sulima pochodził z Garbowa, niewielkiej miejscowości

położonej niedaleko Sandomierza. Urodził się około 1375 roku. Był odważnym wojownikiem, świetnym szermierzem, zwyciężającym na polu bitwy oraz w licznych turniejach, a do tego wytrawnym dyplomatą, co potrafili docenić ówczesni władcy. Zawisza, wraz z elitą rycerstwa europejskiego, brał udział w wyprawach przeciwko Turkom, a także czeskim husytom, pozostając w służbie króla Zygmunta Luksemburskiego. Sławę zdobywał podczas rycerskich turniejów, walczył pod Grunwaldem, bowiem natychmiast powrócił do kraju na wieść o szykującej się rozprawie z Zakonem Krzyżackim. Jako zaufany dyplomata polskiego monarchy został jednym z delegatów na sobór w Konstancji. Zawiszę Czarnego cechowało niezwykle opowanie, prawość charakteru, uczciwość i prawdomówność – za hańbę uznawał ucieczkę z pola walki, a od stuleci znane jest powiedzenie „polegać jak na Zawiszy”. Słynny rycerz zginął w 1428 roku, uczestnicząc w wyprawie Luksemburczyka na Turków. Oślaniał odwrót władcy z pola walki pod Gołubcem i odmówił wycofania się z placu boju. Ilustracja: herb Sulima z herbarza Bartosza Paprockiego z 1578 r.

Nagrodę w konkursie otrzymuje p. Grażyna. Laureatem „Hasła miesiąca” (z 12. strony naszego miesięcznika) został p. Jacek. Zwycięzcom gratulujemy, informację o wygranej prześlemy telefonicznie lub pocztą elektroniczną.

Wydawca: Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach
Al. IX Wieków Kielc 3, 25-516 Kielce
www.kielce.uw.gov.pl, tel. 41 344 29 56, fax 41 344 48 32
e-mail: wojewoda@kielce.uw.gov.pl

Na okładce: Wojewódzkie obchody Święta Konstytucji w Kielcach:
występ Młodzieżowej Orkiestry Dętej
Zespołu Szkół Żegluga Śródlądowej w Kędzierzynie-Koźlu.
Miesięcznik redaguje Biuro Prasowe Wojewody

tel. 41 342 12 32

ISSN 2392-3393

Skład i łamanie: Drukarnia Laser-Graf, Płock, tel. 664-434-122

Przegląd wydarzeń

Uroczystości z okazji Dnia Flagi Rzeczypospolitej Polskiej odbyły się na kieleckim Rynku. Uczestniczyła w nich wojewoda Agata Wojtyszek. W południe wciągnięto na maszt flagę państwową. Pamiątkowe medale otrzymali żołnierze z Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych, którzy zmagali się w sztafetowym biegu na 100 kilometrów, zorganizowanym z okazji tegorocznego Święta Konstytucji. Nagrody otrzymali także laureaci VII Międzyszkolnego Turnieju Pocztyw Sztandarowych.

Umowy na dofinansowanie projektów zgłoszonych w ramach otwartego konkursu ofert na wsparcie zadań z zakresu pomocy społecznej podpisała z przedstawicielami organizacji pozarządowych wojewoda Agata Wojtyszek. Dofinansowanie otrzymało 50 organizacji. Wojewoda przeznaczyła w tym roku na wsparcie projektów 355.000 zł (m.in. na aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych oraz osób w podeszłym wieku, działania profilaktyczne i wspierające na rzecz dzieci i dorosłych).

Wojewoda Agata Wojtyszek podpisała umowę na realizację zadania „Remont, utrzymanie dróg wojewódzkich i zarządzanie tymi drogami”. Dotacja celowa z budżetu państwa – ponad 18,5 miliona złotych – trafi do samorządu województwa i zostanie przeznaczona na utrzymanie 1050 km sieci dróg wojewódzkich. Prawie 3,5 mln zł otrzymają także świętokrzyskie samorządy, w ramach podpisanych umów, na dofinansowanie zadań w ramach rządowego Programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej.

Osiemnaście umów, na ponad 5 mln zł, podpisał wicewojewoda Andrzej Bętkowski z przedstawicielami samorządów na realizację zadań w ramach programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 Maluch plus 2018. Rządowe wsparcie na utworzenie i funkcjonowanie nowych instytucji otrzymają gminy: Włoszczowa, Chęciny, Brody, Koprzywnica, Morawica oraz Kielce. Natomiast środki na funkcjonowanie już istniejących instytucji trafi do 22 podmiotów z dwunastu gmin. Łącznie pojawi się 311 dodatkowych miejsc opieki.

Inwestycja w ramach rządowego Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych była tematem spotkania, z udziałem wojewody Agaty Wojtyszek i wicewojewody Andrzeja Bętkowskiego, w Obwodzie Drogowym w Skarżysku-Kamiennym. Wizyta związana była z zakończeniem prac przy budowie ronda na drodze krajowej nr 42. Wojewoda i wicewojewoda zapoznali się również z postępem prac na budowie drogi ekspresowej S7 na odcinku pomiędzy granicą województw świętokrzyskiego i mazowieckiego a Skarżyskiem.

Wojewoda Agata Wojtyszek odwiedziła uczestników akcji „Wear it Poland”. Spotkanie w kieleckiej Galerii „Echo” zorganizowało Świętokrzyskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Celem przedsięwzięcia jest propagowanie bezpieczeństwa podczas wypoczynku nad wodą, szczególnie poprzez używanie kamizelek ratunkowych. WEAR IT to akcja zapoczątkowana w USA, odbywa się w wielu krajach świata. Włączyło się do niej Stowarzyszenie Świętokrzyskie WOPR, które uświadamia mieszkańców regionu, że bezpieczeństwo nad wodą jest najważniejsze.

Temat miesiąca

Nasze muzealne skarby

Na początku były gabinety osobliwości – bo tak nazywano przodków późniejszych muzeów, czyli tworzone dawniej w naszym kraju w miarę uporządkowane kolekcje dzieł sztuki, ksiąg czy wszelakich innych wartościowych przedmiotów. Tradycje gromadzenia takich zbiorów sięgają XVI stulecia. Pierwsze niemal prawdziwe muzeum w Polsce założyła ponad dwa wieki temu księżna Izabela Czartoryska, która w początkach XIX wieku gromadziła narodowe pamiątki w Puławach.

Dziś muzea to szczególne miejsca, dzięki którym możemy poznać nasze ocalone dziedzictwo kultury, sztuki, nauki czy techniki. I co najważniejsze – eksponaty są niemal w zasięgu ręki, wystarczy tylko znaleźć trochę wolnego czasu, by móc obcować z nimi sam na sam. A zobaczyć np. obraz Szermentowskiego na własne oczy to naprawdę nie to samo, co o nim przeczytać czy też obejrzeć go na fotografii. Istotne jest również, że coraz częściej kierujący tymi instytucjami dbają o to, by muzea nie były stereotypowo kojarzone ze starszym panem kustoszem w grubych okularach, monotonnie oprowadzającym zwiedzających, lecz by sposób udostępniania zbiorów przystosować do wymagań XXI wieku. Czyli, mówiąc krótko: historia i nowoczesność w jednym. Ziemia świętokrzyska to region o bogatych, sięgających wczesnego średniowiecza, tradycjach. Nic też dziwnego, że z biegiem czasu powstało tu wiele placówek kultywujących dzieje poszczególnych „małych ojczyzn”. Każda chyba gmina w naszym województwie może się dziś poszczycić posiadaniem choćby izby pamięci gromadzącej historyczne zbiory. Muzeów – tych większych i mniejszych – jest na Kielecczyźnie kilkadziesiąt. Spróbujmy pokrótce prześledzić, jakie skarby można w nich zobaczyć.

Stolica regionu to oczywiście Muzeum Narodowe mieszczące się w dawnym pałacu biskupów krakowskich, rezydencji z epoki Wazów, która zachowała swój pierwotny

Dworek Laszczyków – siedziba Muzeum Wsi Kieleckiej

wygląd oraz oryginalny wystrój XVII-wiecznych wnętrz. To najstarsze nasze muzeum posiada wspaniałą, liczącą ponad 250 dzieł, kolekcję polskiego malarstwa, zbiory dawnego uzbrojenia oraz cenne eksponaty rzemiosła artystycznego i sztuki zdobniczej. W zabytkowym gmachu mieści się także Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego. Dwa „biograficzne” oddziały kieleckiej placówki, czyli Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego i Muzeum Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku posiadają cenne zbiory związane z osobami tych znanych pisarzy. Z faktami z przeszłości miasta można zapoznać się natomiast w Muzeum Historii

Kielc. Znakomitymi dziełami późnogotyckiego malarstwa religijnego oraz rzemiosła artystycznego – np. ufundowanym przez Kazimierza Wielkiego kielichem czy pochodzącym z 1370 r. relikwiarzem hermowym św. Marii Magdaleny z kościoła w Stopnicy – może poszczycić się kieleckie Muzeum Diecezjalne. Miłośnicy świętokrzyskiego folkloru będą w pełni usatysfakcjonowani zwiedzeniem XVIII-wiecznego Dworku Laszczyków, gdzie swą siedzibę ma Muzeum Wsi Kieleckiej. A z pewnością zachwyceńni będą po wycieczce do Parku Etnograficznego w pobliskiej Tokarni, gdzie

Zamek w Sandomierzu – siedziba Muzeum Okręgowego

zachowano najcenniejsze zabytki budownictwa wiejskiego i małomiasteczkowego Kielecczyny.

Muzealną uciechę mają też najmłodszy. W Kielcach znajduje się bowiem Muzeum Zabawek i Zabawy, największa tego typu placówka w kraju. Poza prezentowaniem kilku tysięcy eksponatów radujących dziecięce oczy oraz organizowaniem różnorodnych imprez, prowadzi ona poważne badania naukowe. Zaś z historią naszej planety z czysto naukowego punktu widzenia (i w świętokrzyskim ujęciu oczywiście) można zaznajomić się w kieleckim Muzeum Geologicznym.

Szczególne dla mieszkańców naszego województwa miejsce to Święty Krzyż, corocznie przyciągający rzesze turystów. W zabytkowym budynku klasztornym znalazło swą siedzibę Muzeum Przyrodni-

czo-Leśne Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Ekspozowane są tu bogate zbiory geologiczne pochodzące z terenu Gór Świętokrzyskich oraz okazy miejscowej flory i fauny. Ojcowie oblaci z kolei otworzyli w klasztornych pomieszczeniach Muzeum Misyjne, jedno z najciekawszych tego rodzaju muzeów w kraju. Zgromadzono tu różne eksponaty z całego świata, z krajów gdzie posługują zakonnicy.

Bogate zbiory udostępniają historyczne miasta naszego regionu. Niezwykle interesującą podróżą w przeszłość jest zwiedzenie muzeów w m.in. Wiślicy, Szydłowie, Pińczowie czy Staszowie. Natrafimy tu na niejednego zabytek będący skarbem polskiego dziedzictwa kulturowego – choćby na słynną wiślicką „płytę orantów”. Oddzielną muzealną kartę stanowi Sandomierz. Sama miejska starówka jest tu swoistym „muzeum” pod gołym niebem. Jednakże każdego odwiedzającego to nadwiślańskie miasto zachwycą zbiory Muzeum Regionalnego mieszczącego się w dawnym kazimierzowskim zamku oraz wspaniałe eksponaty prezentowane w późnogotyckim Domu Długosza, gdzie swą siedzibę znalazło Muzeum Diecezjalne. Wśród skarbów tego muzeum znajduje się XIII-wieczna kamienna rzeźba Madonny z Goźlic, XVI-wieczny obraz „Św. Anna Samotrzeć” czy „Matka Boska z Dzieciątkiem i św. Katarzyna” Łukasza Cranacha Starszego.

Nie wolno zapomnieć, że nasze województwo było niegdyś częścią Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Z okresu jego świetności pozostało wiele znakomitych zabytków techniki. Warto odwiedzić m.in. Muzeum Zagłębia Staropolskiego w Sielpi, Muzeum Techniki w Maleńcu, Muzeum Przyrody i Techniki Ekumuzeum w Starachowicach czy też Starą Kuźnicę, gdzie znajduje się unikatowa dawna kuźnia mechaniczna.

Z kolei wyprawa na teren dawnego, XIX-wiecznego zakładu przemysłowego w Skarżysku-Kamiennej będzie prawdziwą gratką dla miłośników militariów. Mieści się tu bowiem Muzeum im. Orła Białego, którego imponujące zbiory sprzętu bojowego są postrzegane jako drugie co do wielkości w kraju, po warszawskim Muzeum Wojska Polskiego. Poza ekspozycjami w budynku muzealnym, powodzeniem cieszy się wystawa plenerowa. Zgromadzono tu wiele eksponatów – są to m.in. czołgi, transportery opancerzone, samoloty

XIII-wieczna Madonna z Goźlic w sandomierskim Muzeum Diecezjalnym

i śmigłowce, wyrzutnie rakiet, działa polowe i moździerze, a nawet kuter torpedowy.

Atrakcyjnym miejscem dla zwiedzających jest Rezerwat Archeologiczny w Krzemionkach Opatowskich, gdzie można zobaczyć jedną z najważniejszych niegdyś w Europie neolitycznych kopalni krzemienia pasiastego, eksploatowaną w latach 3900-1600 p.n.e., a także wyrobiska i ślady górniczych obozowisk. W Nowej Słupi, której okolice były w czasach prehistorycznych znanym ośrodkiem produkcji żelaza, znajduje się Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego. Można w nim oglądać fragmenty dawnych pieców hutniczych zwanych dymarkami. Muzealna ekspozycja wyjaśnia także technologię i organizację wytopów oraz prezentuje uzyskane tą drogą żelazne wyroby.

Unikatem wśród polskich muzeów jest Państwowe Muzeum im. Przypkowskich w Jędrzejowie posiadające bogatą kolekcję różnych typów zegarów pochodzących z okresu XVI-XX wieku, m.in. mechanicznych, słonecznych i wodnych oraz przyrządów astronomicznych. Zbiory te zgromadził w XIX wieku jędrzejowski lekarz i astronom-amator Feliks Przypkowski. Piękną ceramikę i sposób jej powstawania można z kolei zobaczyć w Żywym Muzeum Porcelany w Ćmielowie, które stawia przede wszystkim na interakcję ze zwiedzającym.

Muzeum Techniki w Maleńcu

Udając się na regionalną wycieczkę, nie koncentrujmy się na oglądaniu tylko widoków czy zabytków architektury. Warto poświęcić nieco czasu na zwiedzenie lokalnego muzeum czy izby pamięci. Można tam znaleźć niezwykle ciekawe eksponaty, które są dowodem na to, że Ziemia Świętokrzyska ma wiele do zaoferowania miłośnikom historycznych pamiątek.

[JK]

„Laury Świętokrzyskie” wręczone

Nagrody „Laur Świętokrzyski 2017” wręczyli w Centrum Kongresowym Targów Kielce wojewoda Agata Wojtyśzek i wicewojewoda Andrzej Bętkowski.

Przyznawana przez wojewodę nagroda ma charakter honorowy i jest wyróżnieniem dla osób oraz instytucji. Statuetka w kategorii „Przedsiębiorstwo przyjazne środowisku” trafiła do Przedsiębiorstwa Energetyki Komunalnej w Połańcu. Najlepszą „Gminą innowacyjną” okazały się Kielce, a „Gminą przyjazną rodzinom i seniorom” – Stąporków. Nagrodę w kategorii „Lider dobroczynności” otrzymali ks. Jan Mikos, twórca schroniska dla bezdomnych rolników w Skoszynie oraz Roman Kęszyk, który prowadzi Rodzinny Dom Dziecka w Starachowicach. Statuetka za „Działanie na rzecz

bezpieczeństwa” trafiła do gminy Jędrzejów, zaś nagrodę za „Działanie na rzecz polskiej pamięci historycznej” otrzymał prof. Adam Massalski. Z kolei „Laur” w kategorii „Osiągnięcie sportowe roku” trafił do sportowca trenującego trójbój siłowy Jarosława Olecha. Wojewoda przyznała także „Laur Specjalny”, a statuetkę dostał reżyser Konrad Łęcki za film „Wyklęty”.

– Do tegorocznej edycji nagrody wpłynęło kilkadziesiąt zgłoszeń, w których widzę ogromne przejęcie i wielką miłość do naszej małej świętokrzyskiej ojczyzny. Wszystko, co się w nich znajduje odzwierciedla, jak ważny dla nas wszystkich jest rozwój naszego regionu i dobro wspólne jego wszystkich mieszkańców – mówiła wojewoda Agata Wojtyśzek.

Święto Konstytucji

Wojewódzkie obchody rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja odbyły się w Kielcach. Organizatorem uroczystości była wojewoda Agata Wojtyszek

Obchody Święta Konstytucji rozpoczęły się mszą świętą w intencji Ojczyzny w bazylice katedralnej. Oficjalną część uroczystości zorganizowano w parku miejskim, przed pomnikiem Stanisława Staszica, gdzie złożono wieniec od społeczeństwa regionu świętokrzyskiego. – Święto szczególnie wpisuje się w inaugurowane w tym roku uroczyste obchody 100. rocznicy odzyskania niepodległości. Poprzez naszą wdzięczność i szacunek możemy oddać hołd poległym w walce o wolność. Żyjąc w wolnej i demokratycznej Polsce nigdy nie zapominajmy o nadrzędnych wartościach, którymi są patriotyzm i miłość do Ojczyzny. Wzmacnianie tych

wartości i uczuć powinno być dla nas wszystkich priorytetem, ale też radością z kultywowania i pielęgnowania tego, co już dawno zapisane zostało na kartach historii przez naszych przodków – mówiła wojewoda.

Po południu rozpoczął się piknik historyczny „Vivat 3 Maja”, podczas którego można było obejrzeć atrakcyjne pokazy grup rekonstrukcji historycznych. Zaprezentowali się także przedstawiciele m.in. służb mundurowych, a zwieńczeniem uroczystości był koncert „Witaj Jutrzenko Majowa”. Podczas pikniku rozegrano również Grę Miejską z nagrodami pod hasłem „Majowa Jutrzenka”. Atrakcje czekały także na najmłodszych gości, dla których przygotowano plac zabaw. Powodzeniem cieszyła się też wyśmienita grochówka serwowana wprost z wojskowej kuchni polowej.

Korowód obiegł całe województwo

Spotkaniem w Suchedniowie zakończyła się patriotyczna akcja zainicjowana przez wojewodę Agatę Wojtyszek – „Korowód Niepodległości”. Przez osiem miesięcy spotkania dla dzieci i młodzieży zorganizowane zostały w każdym z powiatów naszego województwa.

„Korowód” cieszył się ogromną popularnością wśród uczniów, dlatego od października 2017 r. wzięło udział blisko 10 tysięcy dzieci i młodzieży ze świętokrzyskich szkół. Wojewoda Agata Wojtyszek ze swoim programem dotarła do wszystkich powiatów: kieleckiego, jędrzejowskiego, włoszczowskiego, starachowickiego, buskiego, pińczowskiego, koneckiego, ostrowieckiego, opatowskiego, sandomierskiego, staszowskiego, kazimierskiego oraz skarżyskiego.

Akcja wojewody Agaty Wojtyszek to projekt skierowany do dzieci i młodzieży, którego celem było kształtowanie miłości do Ojczyzny. Każde spotkanie rozpoczynało się wykładem historycznym, który prowadzili naukowcy z Delegatury Instytutu Pamięi Narodowej w Kielcach. Następnie odbywały się quizy z wiedzy o Polsce i historycznych postaciach, które przyczyniły się do odzyskania niepodległości przez nasz kraj. Spotkania składały się również z równie interesujących zabaw oraz swoistego odkrywania historii poprzez mobilną, interaktywną wystawę. Młodzi

patrioci mieli także okazję przyrzeć się z bliska replikom broni, spróbować swoich sił na sportowej pneumatycznej strzelnicy, zrobić pamiątkowe zdjęcie w fotobudce oraz przy fotościanie, a także wziąć udział w konkursach z nagrodami. Każdy z uczestników otrzymał również specjalnie przygotowane „Elementarze Młodego Patrioty” w dwóch wersjach – dla młodszych i starszych.

Przedsięwzięcie wojewody odbywało się w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa” na lata 2017-2021.

W naszym urzędzie: infrastruktura i rozwój

Szereg zadań istotnych dla regionu wykonuje, w imieniu Wojewody Świętokrzyskiego, Wydział Infrastruktury i Rozwoju Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego.

Sprawami z zakresu administracji architektoniczno-budowlanej zajmuje się Oddział Budownictwa. Udzielane są tu m.in. pozwolenia na budowę na podstawie przepisów ustawy Prawo budowlane w obszarach budownictwa: drogowego, wodnego, kolejowego oraz usytuowanego na terenach zamkniętych. W dużej mierze inwestycje objęte tymi postępowaniami dotyczą spraw, które stanowią priorytet w ramach pozyskiwania dla województwa świętokrzyskiego środków z Unii Europejskiej i Regionalnych Programów Operacyjnych. W ubiegłym roku udzielono ponad 400 pozwoleń na budowę oraz przyjęto ponad 600 zgłoszeń robót budowlanych dotyczących m.in. budowy sieci gazowej wysokiego ciśnienia (odc. Podgórska Wola do w. Tworzeń długości ok. 30 km), przebudowy i remontu dróg krajowych i wojewódzkich o łącznej długości ponad 80 km, modernizacji i przebudowy budynków zakładów „Meko S.A.” w Skarżysku-Kamiennej, remontu linii i wiaduktów kolejowych, przebudowy i remontu wałów przeciwpowodziowych Wisły, rozbudowy zbiorników retencyjnych, budowy sieci wodociągowych i kanalizacyjnych.

Do kompetencji Wydziału Infrastruktury i Rozwoju należą również sprawy związane z realizacją ważnych rządowych programów. W 2017 r. przekazano dotację celową w wysokości ponad 40 milionów zł na zadania z Programu Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej na lata 2016-2019. Dofinansowanie otrzymało 19 zadań na modernizację dróg powiatowych o łącznej długości 60 km oraz 39 zadań na drogi gminne o długości 46 km. Z rezerwy budżetowej przekazano ponad 58 mln zł dotacji na usuwanie skutków klęsk żywiołowych – było to 312 zadań obejmujących ok. 300 km odbudowywanych dróg. Ponad 3 miliony zł przekazano w ramach Programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „Maluch+”. Dofinansowano utworzenie 164 nowych miejsc w żłobkach oraz funkcjonowanie już istniejących 868 miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych.

Wnioski w sprawach realizowanych przez wydział można składać w pok. 735 bud. „A” ŚUW, wszelkie informacje - tel. 41 342 16 89. Szczegóły, wyjaśnienia oraz wnioski i dokumenty do pobrania można znaleźć na stronie internetowej: <http://ir.kielce.uw.gov.pl> [opr. Wydział Infrastruktury i Rozwoju ŚUW].

Świętokrzyskie Dni Profilaktyki

Tegoroczne, szesnaste już, Dni Profilaktyki zainaugurowano w urzędzie wojewódzkim. Wojewoda Agata Wojtyszek otworzyła Interdyscyplinarną Konferencję Naukowo-Szkoleniową pod hasłem „Z rodziną ku niepodległości Polski w 100. rocznicę odzyskania niepodległości w 1918 roku”. Konferencja, pod honorowym patronatem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zorganizowana została z okazji Międzynarodowego Dnia Rodziny. – Rodzina to najważniejszy element naszego społeczeństwa. Zdrowa rodzina to zdrowe społeczeństwo, więc troska o zdrową polską rodzinę to troska o zdrową Polskę. Dziękuję za to, że już od 26 lat odbywa się Kielcach konferencja naukowa poświęcona rodzinie. Profilaktyka służy temu, aby do trudnych sytuacji w rodzinach nie dochodziło, ale także temu, by pokazywać, gdzie szukać wsparcia i pomocy w chwili,

gdy rodzinne problemy się pojawią – mówiła Agata Wojtyszek. Inauguracyjny wykład „Z rodziną ku niepodległości” wygłosił ks. prof. Jan Śledzianowski, przewodniczący ko-

mitetu naukowego konferencji, który za wieloletnią działalność został uhonorowany przez wojewodę okolicznościowym dyplomem. Agata Wojtyszek wręczyła także powołania członkom zespołów: do spraw rodziny oraz do spraw uzależnień.

XVI Świętokrzyskie Dni Profilaktyki zakończą się w czerwcu. W ramach przedsięwzięcia w poszczególnych powiatach naszego regionu są organizowane m.in. spotkania eduka-

cyjne, szkolenia i warsztaty, prelekcje oraz festyny i imprezy plenerowe. Szczegółowe informacje na temat programu XVI ŚDP na stronie internetowej Świętokrzyskiego Centrum Profilaktyki i Edukacji scpie.kielce.eu.

Zatrzymane w kadrze

Szydłów, około 1936 roku. Widok na słynną XIV-wieczną Bramę Krakowską, przebudowaną dwa stulecia później. To jedna z trzech niegdyś istniejących bram strzegących wejścia do miasta. Przed bramą, przy murach miejskich,

widać fragmenty ówczesnej zabudowy. Fotografia Henryka Poddębskiego pochodzi ze zbiorów Cyfrowej Biblioteki Narodowej Polona. [JK]

Ludzie naszego regionu

Jan Bernasiewicz

Porównywano go do Nikifora, bowiem – podobnie jak znany krynicki malarz-samouk – stworzył w ludowym rzeźbiarstwie własny, niepowtarzalny styl nie posiadając przy tym żadnego teoretycznego przygotowania. Miał po prostu talent – osiągnął znakomite rezultaty, a jego prace podziwiane są do dziś. Przypada właśnie 110. rocznica urodzin twórcy słynnego „ogrodu rzeźb”.

Jan Bernasiewicz urodził się 1 czerwca 1908 r. w, położonej niedaleko Kielc, Jaworzni-Gniewcach. Pochodził z rodziny o owczarskich tradycjach, jak mówił o sobie: „Jestem chłopem polskim, pospolitym”. Jednakże praca na roli go nie pociągała, żył do tego skromnie, nie interesowało go pomnażanie materialnych dóbr, swych rzeźb również nie sprzedawał. „Taki się urodziłem, że do gospodarki zamiłowany nie jestem” – twierdził. Prawdziwą pasją „Bernasia” – bo tak nazywano go w rodzinnej wsi – stało się rzeźbiarstwo. „Lubię stare rzeczy. Te na wsi. Lubię stare domy, kapliczki i figury, płoty, sprzęty stare. Wszystko. I lubię rzeźbić. Do rzeźby się chętny urodziłem” – mówił w 1981 r. redaktorowi „Przemian”, gdy otrzymał doroczną nagrodę kieleckiego miesięcznika.

Swych prac początkowo nie pokazywał. Wiele zmieniło spotkanie w latach 60. ze społecznym opiekunem zabytków Janem Ciołakiem, który zachęcił ludowego artystę do tworzenia dalszych rzeźb. „Spotkanie oraz nawiązanie serdecznych więzi z Janem Ciołakiem miało decydujące znaczenie dla powstania dzieła Jana Bernasiewicza. Dało mu ono wiarę w celowość rzeźbienia i było mocnym bodźcem do urzeczywistnienia utajonej w nim idei własnego muzeum” – pisała Barbara Erber w „Roczniku Muzeum Narodowego w Kielcach”. Muzeum takie Bernasiewicz stworzył. W ogrodzie obok swego domu. W swej sztuce wyrażał przede wszystkim patriotyzm. Uwielbiał rzeźbić postaci związane z historią naszego kraju, bo uważał, że niewystarczająco znani są „Ojce naszej Ojczyzny Polski”. „Mebłował naszą historię wypełniając mały sad wydłubanymi w drzewie postaciami polskich królów i wieszczów, polityków i żołnierzy, legendarnych bohaterów, podobiznami przyjaciół i sąsiadów, ptakami i zwierzętami, zjawami i dziwacznymi stworami, zamieniając powoli ogród w najprawdziwsze muzeum” – napisano w „Przemianach” we wspomnieniu o artyście z Jaworzni. „Ogród rzeźb” Jana Bernasiewicza (na fotografii) można oglądać w skansenie Muzeum Wsi Kieleckiej w Tokarni. Twórca przekazał je muzeum na krótko przed śmiercią w listopadzie 1984 r. [JK]

Poznaj świętokrzyskie zakątki

Tarczek

Dziś jest to niewielka miejscowość położona niedaleko Bodzentyna. Jednakże w średniowieczu Tarczek był jedną z najważniejszych osad w Górach Świętokrzyskich, znanym ośrodkiem wymiany towarowej – czyli „tarżowania”, od którego to słowa pochodzi nazwa wsi. Targowisko przeniesiono tu jeszcze w XII stuleciu ze Świętomarży (wówczas zwanej Starym Tarczkiem). Powstał tu także dwór biskupi, przeniesiony w XIV w. do pobliskiego Bodzentyna.

Atrakcją turystyczną Tarczka jest romański kościół, wzniesiony z kamiennych ciosów w XIII wieku. Patronem świątyni jest św. Idzi, jeden z najpopularniejszych wówczas świętych w średniowiecznej Europie. Jak czytamy w serwisie www.diecezja.kielce.pl – według tradycji świątynia w Tarczku kryje w swoich murach pozostałości kościoła z XI w., fundowanego przez Władysława Hermana. Wzniesiona została z dokładnie obrobionych ciosów kamiennych piaskowca i ma kształt połączonych ze sobą prostych brył geometrycznych. Grube mury, ze względu na funkcje obronne, posiadają od strony południowej małe otwory okienne. Kościół jest orientowany, jednonawowy z prostokątnym prezbiterium, w części zachodniej nawy zachowała się empora. Romańska świątynia została przebudowana w XVI w., a ponowna konsekracja miała miejsce w 1591 r. [JK].

Rubryki sprzed lat

Majowe zapiski

Obchodach Święta Konstytucji 3 Maja informowała „Gazeta Kielecka” z 5 maja 1920 r. „Od wczesnego rana miasto przybrało wygląd świąteczny. Domy przystrojono chorągwiami o barwach narodowych”. Główne uroczystości odbyły się na kieleckim Placu Wolności (wówczas plac Bazarowy): „W pobliżu ołtarza zarezerwowano miejsce dla przedstawicieli władz. Przybyli na nabożeństwo: pan wojewoda [wojewoda Stanisław Pękosławski – przyp. JK] z wyższymi urzędnikami województwa, prezes sądu okręgowego, prezes komisji ziemskiej, starosta i inni”. Po nabożeństwie wyruszył pochód, który udał się na Plac Panny Marii. Z notatkami o świątecznych obchodach sąsiadowały informacje z pól walk trwającej wojny polsko-bolszewickiej: „Kijów, stolica Ukrainy, znajduje się już w rękach polskich”, „pio- runująca ofensywa polska wywołała wśród bolszewików wielką trwogę” – czytamy w gazecie.

Sport motocyklowy stawał się przed wojną coraz popularniejszy. Nic też dziwnego, że nasi regionalni wielbiciele motocykli postanowili się zjednoczyć. „Zwiększenie liczby motocyklistów w Kielcach wyłoniło potrzebę założenia własnego Klubu Motocyklowego” – pisano w „Gazecie Kieleckiej” z 21 maja 1931 r. „Toteż z inicjatywy p. prezesa Massalskiego i p. naczelnika Kuźmińskiego zwołane było zebranie organizacyjne, które odbyło się w lokalu magistratu m. Kielc, gromadząc blisko 30 osób, motocyklistów i sympatyków. Na posiedzeniu postanowiono założyć stowarzyszenie Kielecki Klub Motocyklowy” – zawiadamiał kielecki dziennik. „Celem Klubu jest propaganda sportu motocyklowego i turystyki. Dążeniem klubu będzie jak najszybsze uruchomienie szkoły jazdy i warsztatów reparacyjnych. Kielecki Klub Motocyklowy urządził w dniu 3 maja na boisku Czwartaka „pogoń za lisem”, która była pierwszą tego rodzaju imprezą w Kielcach. Co niedzielę urządza Klub Motocyklowy wycieczki w piękne okolice Kielc, ostatnio członkowie klubu byli na Świętej Katarzynie i w Końskich. Od 17 do 24 bm. odbywa się I-y międzynarodowy rajd motocyklowy dookoła Polski, przyczem trasa prowadzić będzie przez Kielce”.

Uczczeniu pamięci zmarłego Marszałka Józefa Piłsudskiego informowała „Gazeta Kielecka” z 17 maja 1935 r. „Dziś o godzinie 9 na Placu Wolności celebrowane

będzie uroczyste nabożeństwo żałobne. Nadto we wszystkich kościołach kieleckich odbywają się nieustanne modły za duszę śp. Pierwszego Marszałka Polski. W nabożeństwach bierze tłumny udział społeczeństwo kieleckie. Wejście na Plac Wolności odbywać się będzie tylko od ul. Mickiewicza. W czasie nabożeństwa fabryki, urzędy, sklepy i wszelkiego rodzaju lokale publiczne będą pozamykane. Na Placu Wolności, po odprawionej mszy i egzekwiach i odśpiewaniu Salve Regina, będzie zachowane 3-minutowe milczenie. (...) W kaplicy prawosławnej w Kielcach, w obecności licznie zebranej ludności prawosławnej zostało odprawione uroczyste nabożeństwo żałobne za duszę śp. Pierwszego Marszałka

Polski Józefa Piłsudskiego. (...) Rabin Rapoport [Abraham Rapoport, rabin kielecki od 1915 r., zamordowany przez Niemców w 1942 r. – przyp. JK] w imieniu gminy izraelskiej kieleckiej wysłał depeszę kondolencyjną do p. Prezydenta Rzeczypospolitej oraz do Prezesa Rady Ministrów, w sobotę zaś odbędzie się nabożeństwo żałobne w synagodze” – czytamy.

Postać znakomitego grafika Adama Półtawskiego, który związał się z Kielcami,

przybliżyła Elżbieta Stec na łamach kieleckich „Przemian”. „17 maja 1981 roku mija setna rocznica urodzin Adama Jerzego Półtawskiego, twórcy polskich czcionek drukarskich, tzw. antykwy Półtawskiego i mediewalu polskiego. Był to również wspaniały grafik książkowy, twórca pięknych ekslibrisów i drukarz oraz pedagog szkół drukarskich” – czytamy w majowym wydaniu miesięcznika z 1981 r. „Kielczanie mogą być dumni z faktu, że Adam Półtawski w 1945

r. wybrał Kielce na miejsce stałego zamieszkania. Był kierownikiem technicznym i graficznym Drukarni Jedność. (...) Mieszkał przy ul. Bandurskiego w budynku, w którym mieściła się drukarnia. Chociaż sytuacja powojenna była trudna dla drukarstwa, Półtawski nie zrezygnował z utrzymania wysokiego poziomu artystycznego wydawnictwa opuszczających Drukarnię Jedność. Około 90 procent wydrukowanych tu po wojnie książek posiadało krój antykwy Półtawskiego. Także w Kielcach pracował nad mediewalem polskim”.

Adam Półtawski zmarł w 1952 r., został uhonorowany – jak pisze E. Stec – Orderem Białego Kruka, najwyższym odznaczeniem bibliofilskim. [JK]

Nabożeństwo żałobne na kieleckim Placu Wolności (fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Kielecki patrol motocyklowy (na SHL-kach) w Warszawie, rok 1939 (fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe)

Przepisy kulinarne

Klops z „Domu Zdrojowego Szopen”

Potrzebujemy około kilograma mielonego mięsa – najlepiej wieprzowej łopatki. Do tego 2-3 średniej wielkości cebule, kilka ząbków czosnku (lub czosnek suszony, granulowany), 2 jajka, czerstwą bułkę (którą przed dodaniem należy namoczyć i odcisnąć), tartą bułkę (do mięsnej masy oraz posypania po wierzchu), przyprawy (sól, pieprz, majeranek, nieco gałki muszkatołowej), 2 łyżki musztardy (najlepiej sarepskiej) wymieszanej z odrobiną sosu sojowego (może być przyprawa maggi). Składniki dobrze wyrabiamy (najlepiej ręką) i umieszczamy w foremce wyłożonej papierem do pieczenia. Wkładamy do dobrze nagrzanego piekarnika i pieczemy niecałą godzinę. Po wyjęciu z piekarnika klops musi nieco „odpocząć”. Gdy trochę się „przegryzie” nabiera jeszcze smaku, a ponadto – gdy lekko przestygnie, łatwiej można go pokroić (oczywiście pilnujemy takiej ciepłoty mięsiva, by odpowiadało to naszym wymaganiom). To świetne danie obiadowe, np. do ziemniaków i klasycznej zasmażanej kapusty (znakomicie smakuje także nazajutrz po odsmażeniu plastrów na suchej patelni) oraz dobre jedzonko na zimno – choćby na kanapki, z dodatkami według uznania.

Bimboły januchowskie

Zbliża się sezon grzybowy. Pyszne, aromatyczne kurki pojawiają się (miejmy nadzieję) już w czerwcu. W związku z tym kulinarna propozycja. Ugotować bimboły (np. kluski śląskie, pyzy, kartacze, kopytka) według upodobań i sprawdzonego przepisu. Świeże kurki (30-50 dag) samodzielnie rano w lesie zebrane (ostatecznie nabyte drogą kupna od zaufanego grzybiarza) starannie wypłukać i poddusić na maśle z cebulką. Dodać kubeczek śmietany - co najmniej 24% (lub jeszcze lepiej kremówki), zagotować i miesząc czekać aż zgęstnieje. Przyprawić solą, pieprzem i koniecznie kilkoma listkami posiekanej świeżej szalwii. Bimboły pokroić na spore kawałki i podsmażyć na maśle na patelni na złoty kolor. Podawać polane kurkowym sosem.

Pompidurki Siefowej

Składniki na ciasto: 30 dag mąki, 25 dag margaryny, 25 dag twarogu przetartego przez sito, 2 żółtka, 1 łyżka cukru pudru lub cukru waniliowego, 1 łyżeczka proszku do pieczenia. Nadzienie: 50-70 dag śliwek, cukier, cukier puder do posypania. Wyrobić ciasto. Rozwałkować na grubość 0,5 - 1 cm. Pokroić na kwadraty o bokach 8 cm. Śliwki umyć, przekroić, wyjąć pestki, na ich miejsce włożyć pół łyżeczki cukru, złożyć znowu razem. Każdą śliwkę ułożyć na środku kwadratu ciasta, złożyć i zlepić rogi oraz boki nad śliwką w „pakietek”. Ułożyć na blasze i upiec na złoty kolor w piekarniku nagrzanym do 180-185 st. przez ok. 30 min. Posypać cukrem pudrem. W wersji dietetycznej można zrezygnować z trzech ostatnich składników ciasta (przepis na ok. 20 szt.).

Wiosenna zupa

Potrzebujemy 20 dag porów, 2 cebule, 60 dag ziemniaków, 1/2 szklanki śmietany, 1 łyżkę masła, 4 łyżki posiekanej zielonej pietruszki z koperkiem lub estragonem, sól i pieprz do smaku, łyżkę mąki. Pory oczyścić i dokładnie umyć. Obraną cebulę opłukać i wraz z porami drobno pokroić, wrzucić do rondła, dodać masło, poddusić, zalać wrzącą wodą, ugotować do miękkości. Pod koniec gotowania dodać przesianą mąkę rozprowadzoną kilkoma łyżkami zimnej wody.

Gdy zawrze, odstawić, przestudzić, a następnie zmiksować. Umyte ziemniaki obrać, opłukać, pokroić w słupki, wrzucić do wrzącej osolonej wody. Ugotować do miękkości. Połączyć z przygotowanym przecierem cebulowo-porowym. Podgrzać. Gorącą zupę zaprawić śmietaną i dodać posiekaną zieleninę. Przyprawić do smaku. Podawać zaraz po przygotowaniu.

Kwas chlebowy

Składniki to: 1,5 kg czerstwego razowego chleba (oczywiście zycznego, bez tzw. polepszaczy), 50 dag cukru, 5 dag drożdży, 2 dag rodzynek, 10 litrów wody. Chleb należy pokroić na cienkie kromki i suszyć w piekarniku aż do zrumienienia. Wysuszone kromki połamać na drobne kawałki, włożyć do kamionkowego garnka lub emaliowanego naczynia i zalać gorącą wodą. Następnie przykryć naczynie lnianą ściereczką i pozostawić w spokoju przez jeden dzień. Potem płyn przecedzić przez gęste sitko i dodać do niego drożdże rozrzucone z połową cukru. Resztę

cukru rozpuścić w połowie szklanki wody i dolać do płynu. Przykryć i pozostawić w ciepłym miejscu na czas od 12 do 24 godzin. Następnie przecedzić przez gazę i wlać do czystych butelek (do 3/4 ich pojemności), wkładając do każdej rodzynekę lub dwie. Butelki pozostawić trzeba w ciepłym miejscu do chwili pojawienia się na powierzchni napoju ładnego wianuszka pianki (znaczy to bowiem, że zacy proces fermentacji już się rozpoczął), po czym wynieść je do chłodnego pomieszczenia. Po 2-3 dniach kwas chlebowy nadaje się do picia.

Duszona sałata

Potrzebne są 2 lub 3 spore główki zielonej sałaty. Na sos: 10 dag wędzonego boczku, łyżka oleju, łyżka mąki, 1 szklanka wody, 1/2 kostki koncentratu rosółu, sól, kwasek cytrynowy, cukier, 2-3 łyżki śmietany, zielony koper, 5 jajek. Główki sałaty oczyścić, oddzielić duże liście, a ciasno zwinięte środki przekrajać na połowy. Umytą sałatę dobrze osączyć z wody. Drobno pokroić boczek, wytopić z olejem, zdjąć lekko zrumienione skwarki. Do tłuszczu wsypać mąkę, zasmażyć, rozprowadzić szklanką wrzącej wody, dodać koncentrat rosółu, śmietanę i zagotować. Sos przyprawić kwaskiem cytrynowym, dodać sól, cukier i pieprz do smaku. Do gotowego sosu wkładać liście sałaty najpierw te ciemniejsze i twardsze, potem jasne środki, kilka minut poddusić delikatnie mieszając. Ugotowane na twardo jajka grubo posiekać. Na rozłożoną na talerze sałatę posypać jajkami i skwarkami z boczku oraz zielony koper. Dobrze smakuje z ziemniakami.

Do tłuszczu wsypać mąkę, zasmażyć, rozprowadzić szklanką wrzącej wody, dodać koncentrat rosółu, śmietanę i zagotować. Sos przyprawić kwaskiem cytrynowym, dodać sól, cukier i pieprz do smaku. Do gotowego sosu wkładać liście sałaty najpierw te ciemniejsze i twardsze, potem jasne środki, kilka minut poddusić delikatnie mieszając. Ugotowane na twardo jajka grubo posiekać. Na rozłożoną na talerze sałatę posypać jajkami i skwarkami z boczku oraz zielony koper. Dobrze smakuje z ziemniakami.

Placki ziemniaczane nieco inaczej

Kilogram ziemniaków obrać, utrzeć na tarce i dokładnie odcisnąć. Do miski wbić dwa żółtka, wlać pół litra mleka, posolić i popieprzyć do smaku. Dolać łyżkę stopionego masła, dosypać szklankę mąki (może być nieco więcej), ciągle mieszając tak, aby nie robiły się grudki. Wmieszać w to ziemniaki. Białka ubić na pianę i delikatnie domieszać do masy. Na patelni rozgrzać olej i wyłożyć masę ziemniaczaną, smażyć z obu stron po 3-4 minuty. Podawać posypane siekaną zieloną pietruszką. Placki można oczywiście jeść same, z sosem lub z pieczeniem. Wzorem węgierskim można na nie nałożyć gulasz z papryką.

„Kucharka doskonała”
na XIX-wiecznej rycinie